

Сумський державний університет

**ОСОБИСТІСТЬ, СУСПІЛЬСТВО, ДЕРЖАВА:  
ПРОБЛЕМИ МИНУЛОГО І СЬОГОДЕННЯ**

Матеріали  
II Міжнародної науково-практичної конференції  
У двох частинах  
Частина 2  
(Суми, 18 квітня 2016 року)



Суми  
Сумський державний університет  
2016

## **КУЛЬТУРА І ОСОБИСТІСТЬ**

**Бабій Є.**, студ. гр. ІТ-52,  
наук. керівник – д.і.н., доц. *С.І. Дегтярьов*

### **Перший у світі пам'ятник Тарасу Григоровичу Шевченку\***

Тарас Григорович Шевченко – український поет, драматург і прозаїк, живописець і гравер, громадський та політичний діяч. Член Кирило-Мефодіївського братства. Академік Імператорської академії мистецтв. Людина, яка зробила неосяжний внесок у розвиток українською культури, літератури, національної свідомості. Залишила по собі величезний спадок, який слугує народу й донині. Він став невід'ємним елементом історичної пам'яті українського народу. Про це свідчить велика кількість пам'ятників і меморіалів, присвячених Т.Г. Шевченку, які можна побачити в усіх регіонах України та за кордоном. Загалом у світі існує близько 1384 пам'ятників Кобзарю, 1256 з них – в Україні, а 128 – за її межами. Це найбільша у світі кількість монументів, встановлених діячу культури.

Почалося це вшанування у Ромнах (нині – Сумської області) на початку ХХ ст. [2], коли у місто прибув відомий митець Іван Петрович Кавалерідзе – згодом український скульптор, кінорежисер, драматург, сценарист, художник кіно, народний артист УРСР. Народився він 13 квітня 1887 р. Саме він став ініціатором ідеї про створення пам'ятника Великому Кобзарю. З прибуттям до м. Ромни, він почав реалізовувати свій

---

\* Робота здійснена в рамках виконання фундаментального дослідження № 0115U000677 «Історичний розвиток порубіжжя Північно-Східної України як засіб конструювання загальнонаціональної моделі історичної пам'яті».

проект – створення циклу монументів видатних постатей, до яких відносився і Кобзар [3].

Відразу знайшлося багато охочих зробити свій вклад у дану справу. Залізничники виділили сорок діжок цементу. А виступ представника «солідних громадян міста», купця Симонова надзвичайно схвилював скульптора. Той висловив думку про те, що монумент Шевченку потрібен цьому місту, і саме робота над ним надихнула роменців на співпрацю.

Проект було затверджено. Пам'ятник повинен був стояти на місці намета Тараса Шевченка, коли він приїздив сюди на Іллінський ярмарок. На допомогу І.П. Кавалерідзе з Києва прибули його знайомі по роботі над пам'ятником «Історичний шлях» брати Григорій, Семен та Іван Орленки з синами. «Золоті руки», «чарівники Орленки», так про них відгукувався скульптор. До справи долучилися і видатні постаті в мистецькому житті краю – артист Степан Шкурат, який виконував бетонні роботи, і корифей українського театру Ганна Затиркевич-Карпинська.

Місцева газета «Наше слово» активно публікувала статті про всі події з місця будівництва. Була розміщена замітка про урочисте освячення місця і закладку пам'ятника 24 липня 1918 р., постійно публікувалися оголошення про проведення торгів, акцій зі збору коштів та про благодійників, суми пожертв.

Місце для майстерні для самої фігури знаходилося у торгових рядах, яке спеціально облаштували. Деякі люди працювали цілодобово, не звертаючи увагу на погодні умови. Та, незважаючи на всі труднощі, спільними зусиллями пам'ятник був споруджений. Урочисте відкриття пам'ятника 27 жовтня 1918 р. стало без перебільшення всеукраїнським святом. Про знаменну подію з'явилися численні публікації в газетах. Увесь номер роменського часопису «Наше слово» присвячувався цьому.

Із Києва прибули делегації поважних осіб: представник гетьмана П. Скоропадського, артисти і поети. На урочистій церемонії виступив і Григорій Вашкевич, громадський діяч, філолог, уродженець Роменщини, який особисто знав Тараса Шевченка, був великим шанувальником його творчості. Він брав активну участь в обговоренні проекту пам'ятника, всіляко допомагав скульптору в роботі над образом Кобзаря. Слова привітання сказала і зірка роменської сцени Ганна Затиркевич-Карпинська. Увечері біля підніжжя пам'ятника відбувся великий святковий концерт за участю київських та місцевих діячів мистецтв: поета Миколи Вороного, співаків Марії Литвиненко-Вольгемут, Михайла Микиша, Івана Стеценка, кобзаря Мусія Олексієнка та багатьох інших.

З часом постамент почав руйнуватися. У середині 70-х років мешканці помітили це. Зважаючи на значимість і культурно-мистецьку цінність роменського монумента, було прийнято рішення про його переведення з бетону в бронзу і граніт. Декілька десятиліть потому пам'ятник пережив своє друге народження. Як автор цього творіння, над реставрацією працював і І.П. Кавалерідзе. Остаточну роботу закінчили київські митці – скульптори В'ячеслав Ключев, Борис Довгань, архітектор Флоріан Юр'єв. Роменці й тут не залишалися байдужими. Коштами допомагали й працівники місцевих установ, підприємств, організацій. Фігуру з бронзи було відлито в спеціальній майстерні науково-реставраційного виробничого управління Держбуду України [1].

Постамент Шевченку став візитівкою міста, його духовним центром. Саме біля пам'ятника відзначаються визначні події в історії міста [4].

Відомо, що Шевченко відвідував Сумщину декілька разів. Він проїжджав дорогою з Петербургу до Києва, відвідував славетний Іллінський ярмарок у Ромнах у 1845

р., відвідував товаришів поблизу Конотопа і Лебедина у 1859 р. Згадки про Сумщину яскраво виражені як в писемних, так і в художніх роботах Тараса Григоровича. Наприклад, першою малярської роботою Шевченка, пов'язаною з Сумщиною, є портрет ротмістра Йосипа Федоровича Рудзинського, сина лікаря Кroleвецького повіту. Дуже багато створено пейзажних творів, присвячених цьому краю («Урочище Стінки», «У Лохвині», «Дерево», «Узлісся»), писемних – «Великий льох», «Княжна», «Наймичка», «Капітанша».

На вдячність за любов до цього краю місцеві мешканці вшанували пам'ять про Великого Кобзаря та звели на його честь монумент, який виявився до того ж першим у світі.

---

1. Голуб О. А. Перший у світі монумент «Кобзарю» // Тандем-Прес.– 2015. – 4 листопада. – № 44. – С. 15.

2. Дейнека А.І. Пам'ятники архітектури Сумщини: Путівник. – Х.: Прапор, 1989. – 199 с.

3. Іван Кавалерідзе: Зб. ст. та спогадів / Скл. та прим. Є. С. Глущенко. – К.: Мистецтво, 1998. – 179 с.: іл. – С. 66-71.

4. Нелін А.П., Діброва Г.В. Ромни: Путівник. – Х.: Прапор, 1986. – 87 с. – С. 14-15.